

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alexander Albrecht

Pyroteknik på fotbollsarenor

–en brännande fråga

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: HT 2014

Innehållsförteckning

Summary	1
Sammanfattning	2
Förkortningar	3
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte.....	4
1.3. Frågeställningar.....	5
1.4. Perspektiv och metod.....	5
1.5. Avgränsningar.....	7
1.6. Disposition.....	7
1.7. Forskningsläge.....	8
2. Dagens reglering av pyroteknik	8
2.1. Lagen om brandfarliga och explosiva varor.....	8
2.2. Ordninglagen.....	10
2.3. Reglering på förbunds nivå.....	13
2.4. Relevanta bestämmelser i brottsbalken.....	15
3. Pyroteknikens samhällskontext	16
3.1. Inledning.....	16
3.2. De breda supporterföreningarna.....	17
3.3. Ultras.....	18
3.4. Firmor.....	18
3.5. Oorganiserade supportrar.....	19
3.6. Gemensamma normer bland supportrar.....	19
3.7. Klubbarnas roll.....	20
3.8. Polisen och övriga myndigheters roll.....	20
3.9. Övriga samhällets intressen.....	21
3.10. Förhållandet mellan aktörerna.....	21
3.11. Vidden av problemet.....	22
4. Analys	24
4.1. Dagens lagstiftning.....	24
4.2. SvFF:s regelverk till och med 2014.....	24
4.3. Övriga orsaker till de problem som funnits.....	25
4.4. Framtida lösningar.....	26
5. Slutsatser	27
Käll- och litteraturförteckning	29

Summary

This thesis covers fans' usage of pyrotechnical devices at and around soccer games. The thesis focuses exclusively on Swedish conditions and consists of a description of the current regulations connected to pyrotechnics as well as the social context that the legal framework operates in. It also includes an analysis of the legal and practical issues that are raised by the current situation surrounding the use of pyrotechnics, and evaluates different models for potential future regulation.

Central pieces of legislation in the current regulations are the Public order act and the Law on explosive and flammable goods. Together, these two laws provide the framework that the parties associated with the use of pyrotechnics have to operate around. Since these laws offer a fair amount of flexibility, other regulations such as the Swedish soccer association's competition rules also become important parts of the total regulation.

A deeper understanding of the situation surrounding the use of pyrotechnical devices requires a certain knowledge of the social environment that the regulations operate in. In consistency with this, the thesis contains a fairly extensive description of current Swedish fan culture as well as shorter descriptions of the other parties connected to the use and regulation of pyrotechnics.

The thesis arrives at the conclusion that the last several years' repressive policies toward pyrotechnics have been largely ineffective. The reasons behind this are explained, and potential models for future regulation are evaluated.

Sammanfattning

Uppsatsen handlar om den pyroteknik som används av supportrar i samband med fotbollsmatcher. Fokus ligger enbart på svenska förhållanden. I uppsatsen redogörs för det gällande rättsläget och den samhällskontext som pyroteknikanvändningen verkar i, och utifrån den kunskap som inhämtas i dessa delar görs en analys av vad som fungerar bra i dagsläget, vilka praktiska och rättsliga problem som finns samt hur den framtida regleringen av pyrotekniken skulle kunna se ut.

Centrala författningar i dagens reglering av pyroteknik är ordningslagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor. Tillsammans anger dessa två lagar den ram som övriga aktörer har att förhålla sig till. Den närmare regleringen görs av fotbollens aktörer i samverkan med berörda myndigheter och Svenska Fotbollförbundets regelverk är av stor betydelse.

En djupare förståelse för den situation som uppstått kring pyrotekniken kräver viss kunskap om den miljö som regleringen verkar i. I linje med detta innehåller uppsatsen en relativt utförlig beskrivning av dagens svenska supporterkultur samt kortare beskrivningar av övriga berörda aktörer.

I uppsatsen konstateras att de senaste årens repressiva linje som syftat till att få bort pyrotekniken från fotbollsarenorna inte har fått önskad effekt. Orsakerna till detta utvecklas, och i analysdelen förs också resonemang kring olika tänkbara framtida lösningar på de problem som finns.

Förkortningar

FIFA	Fédération International de Football Association
MSB	Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap
RF	Riksidrottsförbundet
SEF	Svensk Elitfotboll
SFSU	Svenska Fotbollsupporterunionen
SvFF	Svenska Fotbollförbundet
UEFA	Union of European Football Associations

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Pyroteknik har under många år använts av åskådare i samband med fotbollsmatcher i Sverige, helt i strid med gällande regelverk. Åsikterna kring pyroteknikens betydelse går isär, men den omständighet som gör frågan straffrättsligt relevant är enkel att få grepp om: det finns uppenbara risker förenade med brinnande föremål i direkt anslutning till stora folkmassor.

I Sverige har pyrotekniken under senare tid kommit att bli en fråga som berör många människor och det mediala intresset har varit stort. Samtidigt som den allmänna debatten stundtals varit hetsig har dock de parter som närmast berörs av frågan hittat fungerande sätt att diskutera och samarbeta med varandra.

Regelverket har också förändrats ett antal gånger under de senaste åren, senast i november 2014 då Svenska Fotbollförbundet på sitt representantskapsmöte öppnade dörren för viss framtida användning av pyroteknik i samband med fotbollsmatcher.

Vintern 2014-15 är frågan således högaktuell, med ett rättsläge under förändring och olika alternativ för framtida reglering. Det finns därmed all anledning att undersöka det nuvarande regelverket och utvärdera potentiella framtida lösningar, och det är också här jag tar mitt avstamp.

1.2. Syfte

Syftet med uppsatsen är att med utgångspunkt i den gällande rätten förvärva en fördjupad förståelse för situationen kring användningen av pyroteknik på svenska fotbollsarenor samt vilka möjligheter som finns för att lösa eventuella problem med dagens situation.

1.3. Frågeställningar

Följande frågeställningar kommer att besvaras i arbetet:

- Hur är användandet av pyroteknik på svenska fotbollsarenor reglerad idag?
- Vilken samhällskontext verkar dagens regelverk i?
- Vilka styrkor och svagheter har dagens reglering samt de tänkbara alternativ som finns?

De två första frågeställningarna kommer att besvaras i faktadelen då de utgör underlaget för besvarandet av den tredje frågan. Frågeställning tre är alltså uppsatsens huvudfrågeställning och besvaras i analysdelen.

1.4. Perspektiv och metod

Den gällande rätten är en utgångspunkt för uppsatsen. För att kunna analysera orsakerna till dagens rättsläge krävs först en tydlig förståelse för hur rättsläget ser ut, och den kunskapen förvärvas bäst genom traditionell rättsdogmatisk metod. Den första frågeställningen kommer alltså att besvaras på detta sätt. En fördjupad förståelse av problematiken kring pyroteknik på fotbollsarenor kräver emellertid ett bredare perspektiv än det strikt rättsdogmatiska, och denna kunskap skulle kunna förvärvas på flera olika sätt. Pyroteknik på fotbollsläktare är ett utbrett internationellt fenomen, vilket hade gjort det relevant att utforska från ett internationellt eller komparativt perspektiv. Ordningsstörningar likt dagens pyroteknikanvändning i samband med fotbollsmatcher är inte heller någonting nytt - redan på 1200-talet utfärdade kung Edward II av England ett förbud mot fotbollsmatcher på grund av den sociala oro de skapade.¹ Ett rättshistoriskt perspektiv hade således också varit möjligt att tillämpa. Dessa perspektiv har dock valts bort till förmån för det rättssociologiska då de inte i samma utsträckning tar hänsyn till pyroteknikens samhälleliga kontext i Sverige av idag. Användandet av

¹ SOU 2012:23 s. 14

ett rättssociologiskt perspektiv föranleder en kort beskrivning av rättssociologi som vetenskapligt område.

Rättssociologin ser rätten som en del av samhället i övrigt och försöker förklara dess innehåll och verkningar utifrån en bredare samhällskontext. Centralt för rättssociologin är att undersöka vilken påverkan övriga samhällsförhållanden har på rätten, rättens verkan på samhället i övrigt och den eventuella växelverkan som finns mellan de två.² Samhället kan med den norske rättssociologen Thomas Mathiesens ord ses som det "landskap" som rätten landar i, där lagstiftningens utfall beror på de förhållanden som präglar området för dess tillämpning.³ Inom rättssociologin undersöks också ofta de normer och maktförhållanden som präglar samhällslivet för att fördjupa förståelsen för innehållet i den gällande rätten. Rättssociologin har starka kopplingar till juridiken men är alltså en samhällsvetenskaplig disciplin och de metoder som används i rättssociologisk forskning är i regel också samhällsvetenskapliga. Intervjuer, enkäter och textanalyser är vanligt förekommande.

I detta arbete kommer jag att använda mig av den rika mängd material som finns skrivet kring pyroteknikfrågan, särskilt i form av ett antal lagförarbeten och myndighetsföreskrifter. De sammanställningar som gjorts i samband med dessa är av en sådan kvalitet och relevans att jag inte upplever något behov av att komplettera dem med egna undersökningar. I och med att jag utgår ifrån den gällande rätten och i huvudsak använder mig av material som har karaktären av rättskälla blir gränsdragningen mellan rättsdogmatisk och rättssociologisk metod inte knivskarp. Infallsvinkeln på framför allt den andra frågeställningen är dock helt rättssociologisk och det material jag använder är användbart i renodlat rättssociologiskt arbete, vilket gör att arbetssättet i varje fall inte är helt rättsdogmatiskt utan även bär inslag av rättssociologisk metod.

² Mathiesen, Thomas: *Rätten i samhället* (femte upplagan) , Lund 2005 s. 23

³ Ibid, s. 60

1.5. Avgränsningar

Pyroteknik förekommer inte bara vid fotbollsmatcher utan även kring andra sporter (i Sverige främst ishockey och till viss del bandy) och vid evenemang som konserter. Avgränsningen mot övriga sporter motiveras av tre anledningar: för det första är det i samband med fotbollsmatcher som den största delen av all pyroteknik används, för det andra skiljer sig de fysiska miljöerna åt (ishockey på elitnivå spelas inomhus medan fotboll framför allt är en utomhussport vilket gör att riskbedömningarna kring pyrotekniken blir annorlunda) och för det tredje skiljer sig idrotternas specialförbund åt på många sätt, vilket blir problematiskt då förbunden är viktiga aktörer i regleringen av pyrotekniken. En fokusering på fotbollen hindrar således arbetet från att bli spretigt och diffust. Avgränsningen mot övriga evenemang där pyroteknik förekommer motiveras av att formerna för användningen är väsensskilda och verkar i olika sociala kontexter. Den pyroteknik som bränns i samband med fotbollsmatcher används av åskådare och utgör en del i en större supporterkultur medan det vid andra evenemang ofta finns en tydligare koppling till arrangören och sällan finns samma grad av organisation i användningen bland besökarna.

1.6. Disposition

I detta kapitel redogörs för perspektiv, metod och avgränsningar, vilket anger den teoretiska ramen för arbetet. Faktadelen inleds med en redogörelse för det nuvarande rättsläget och regelverket kring pyroteknik. Därefter byts det rättsdogmatiska perspektivet mot ett rättssociologiskt, med en beskrivning av pyroteknikfrågans samhällsliga kontext. I denna del redogörs för hur pyroteknikanvändningen ser ut idag, vilka aktörer som är involverade i frågan, vilka normer som präglar dessa samt vilket inflytande de har. I analysen används det material som sammanställts i faktadelen som underlag för en utvärdering av dagens situation och de möjligheter som finns inför framtiden.

1.7 Forskningsläge

Specifik och heltäckande forskning om pyroteknikanvändning på svenska fotbollsläktare saknas. Desto mer finns skrivet om supporterkulturen som helhet, och den internationella forskningen kring huliganism är relativt omfattande. I och med att min uppsats behandlar specifika svenska förhållanden har jag använt mig av svensk forskning. Fil. Dr. Aage Radmann, verksam vid Malmö Högskola, bör lyftas fram i detta sammanhang då hans arbeten varit av hjälp vid skrivandet av denna uppsats. Även regeringens utredare Björn Eriksson har i arbetet med de offentliga utredningarna “Mer glädje för pengarna” och “Mindre våld för pengarna” gjort en stor mängd undersökningar kring olika aspekter av den svenska supporterkulturen.

Faktadel

2. Dagens reglering av pyroteknik

2.1. Inledning

I samband med fotbollsmatcher används ofta olika former av pyroteknik, där den vanligaste varianten är bengaliska eldar. Dessa kommer normalt upp i en temperatur på cirka 2000 grader, utvecklar stora mängder rök och bränns ofta av mitt bland stora folkmassor som befinner sig på en begränsad yta. Riskerna med detta är, som nämnts i inledningen, uppenbara. Regleringen är däremot inte fullt lika tydlig utan involverar samverkande bestämmelser på flera olika nivåer.

2.2. Lagen om brandfarliga och explosiva varor

Tillämpningsområdet för Lagen om brandfarliga och explosiva varor (härefter LBE) är hantering, överföring och import av brandfarliga och explosiva varor samt

sådana förberedande åtgärder som behövs med hänsyn till brand- och explosionsrisken samt konsekvenserna av en brand eller en explosion. Syftet med lagen är att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador som kan orsakas av brandfarliga eller explosiva varor samt förebygga obehörigt förfarande med sådana varor. Explosiva varor definieras i lagens femte paragraf som explosiva ämnen och blandningar, explosiva föremål och övriga föremål som tillverkas i avsikt att framkalla en verkan genom en explosion eller en pyroteknisk effekt. Begreppet hantering ges en vid innebörd och innefattar bland annat innehav och användning. Lagen ställer upp krav på aktsamhet, utredning och kompetens för den som hanterar sådana varor, påföljder för den som brister i sitt ansvar och tydliga krav på varornas beskaffenhet.

Huvudregeln är att hantering av explosiva varor är tillståndspliktig.⁴ Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), som har ansvaret för utformningen av de närmare föreskrifterna kring brandfarliga och explosiva varor, har dock undantagit vissa varor från tillståndsplikt under särskilda villkor. Bland de undantagna varorna finns de vid fotbollsmatcher vanligt förekommande bengaliska eldarna, liksom andra pjäser som romerska ljus och blinkljus.⁵ Den pyroteknik som normalt används i samband med fotbollsmatcher är alltså i regel inte tillståndspliktig utan är tvärtom tillåten ifall övriga säkerhetskrav är uppfyllda. Nämnas bör dock att undantaget enbart gäller för förvaring av upp till fem kilo av de aktuella varorna och att all yrkesmässig eller storskalig hantering av explosiva varor är tillståndspliktig.

Säkerhetskraven är kopplade till varornas beskaffenhet och användning. Varorna i sig måste ha genomgått en bedömning av överensstämmelse med vad som ska godtas enligt EU:s regelverk och vara försedd med CE-märkning, alternativt vara godkända av MSB.⁶

⁴ LBE 16§

⁵ MSB:s information kring explosiva varor, <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt--explosivt/Informationsmaterial/Webbutbildning-LBE-/Del-3-Explosiva-varor/>

⁶ MSB:s information kring explosiva varor, <https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt--explosivt/Explosiva-varor/>

Vad gäller hanteringen är sjätte paragrafens aktsamhetskrav av central betydelse. Där stadgas att den som hanterar explosiva varor ska vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av varorna samt för att förebygga obehörigt förfarande med varorna. Bestämmelsen är alltså en direkt motsvarighet till beskrivningen av lagens syfte, med skillnaden att sjätte paragrafen är en handlingsföreskrift som vänder sig till den som på olika sätt handskas med brandfarliga och explosiva varor. Aktsamhetskravet gäller oavsett om varan är tillståndspliktig eller inte. Den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6§ döms till böter eller fängelse i högst ett år.⁷

2.3. Ordningsslagen

Ett annat brott som aktualiseras vid användandet av pyroteknik i samband med fotbollsmatcher är brott mot ordningsslagen, vars portalparagraf beskriver lagens tillämpningsområde: allmänna sammankomster och offentliga tillställningar samt frågor om allmän ordning och säkerhet vid dessa evenemang såväl som i en rad andra situationer. Begreppen allmän sammankomst och offentlig tillställning definieras i 2 kap. 1§ respektive 3§. För att en sammankomst ska anses som allmän krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den. Vem som helst ska med andra ord kunna delta vid sammankomsten, även om ett eventuellt uttagande av inträdesavgift eller liknande inte hindrar sammankomsten från att ses som allmän.⁸ Exempel på allmänna sammankomster är demonstrationer, föreläsningar och sammankomster för religionsutövning. Offentliga tillställningar ska vara öppna för allmänheten på samma sätt som allmänna sammankomster, men evenemangstyperna skiljer sig främst åt genom sina syften. Medan allmänna sammankomster ofta är tillfällen för utövning av grundläggande fri- och rättigheter har offentliga tillställningar mer av en

⁷ LBE 28§

⁸ Karnovs kommentar till Ordningsslagen 2 kap. 1§. http://juridik.karnovgroup.se/ludwig.lub.lu.se/document/529553/elem/SFS1993-1617_K2_P1?versid=146-1-2005

nöjeskaraktär.⁹ Idrottstävlingar anges uttryckligen som offentliga tillställningar i 2 kap. 3 § första punkten och en fotbollsmatch på elitnivå är således ett perfekt exempel på en offentlig tillställning.

För att kunna anordna en offentlig tillställning krävs enligt 2 kap. 4§ att arrangören sökt och fått beviljat tillstånd hos polisen i de fall tillställningen arrangeras på offentlig plats eller inte kan ske utan fara för ordning och säkerhet eller för trafiken. Idrottsplatser är generellt sett inte offentliga platser och inhägnade fotbollsarenor är det definitivt inte, vilket gör att ingen tillståndsplikt normalt sett uppkommer. I enlighet med 2 kap. 5§ krävs dock en anmälan till polisen ifall man tänkt anordna en offentlig tillställning på ett detaljplanelagt område, vilket en fotbollsarena är. Anmälan ska ske inför varje tillställning, dvs. inför varje match. Tanken med detta är att anordnaren (som ju har bäst kunskap om evenemanget) ska ge polisen information kring hur tillställningen ska gå till, vilka ordnings- och säkerhetsfrågor som kan uppkomma och vilka åtgärder anordnaren själv tänker vidta och att polisen med hjälp av detta beslutsunderlag ska kunna göra informerade bedömningar kring vad som krävs för att evenemanget ska kunna genomföras på ett säkert sätt.¹⁰ 2 kap 16§ 2 st. ger sedan polismyndigheten möjlighet att meddela de eventuella villkor som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet vid tillställningen. Anordnaren har huvudansvaret för ordningen vid evenemanget medan polisens allmänna uppgifter bland annat består av att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet och andra störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten. Anordnaren och polisen har alltså ett gemensamt ansvar att se till att evenemanget genomförs på ett säkert sätt, och ifall anordnaren brister i sitt ansvar har polisen vidsträckt möjligheter att inställa eller upplösa tillställningen samt utkräva ansvar av den försumlige arrangören.¹¹ Enskilda deltagare som inte följer evenemangets ordningsregler kan uppmanas av

⁹ Karnovs kommentar till Ordningsslagen 2 kap. 3§. http://juridik.karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/document/529553/elem/SFS1993-1617_K2_P3?versid=146-1-2005

¹⁰ Handledning: Nationell strategi för att minska otrygghet, brott och ordningsstörningar i samband med idrottsevenemang s. 26.

¹¹ Ordningsslagen 2 kap. 22-25§ samt 29-30§

arrangören att lämna platsen, och polis och ordningsvakter har möjlighet att avlägsna och omhänderta den som överträder ordningsreglerna.¹²

I 3 kap 7§ stadgas att pyrotekniska varor inte får användas utan tillstånd av polismyndigheten om användningen med hänsyn till tidpunkten, platsens belägenhet och övriga omständigheter innebär risk för skada eller beaktansvärd olägenhet för person eller egendom. Bestämmelsen är tillämplig vid all användning av pyroteknik - inte bara vid offentliga tillställningar - och innebär att en prövning måste ske i varje enskilt fall huruvida pyrotekniken använts på ett säkert sätt.¹³ Med skada menas både fysisk och psykisk skada medan olägenhet tar sikte på situationer som kan anses som störande av omgivningen.¹⁴ Tänkbara olägenheter vid användning av pyroteknik är vissa åskådares rädsla eller eventuella andningsproblem till följd av rök från pjäserna.

Den hittills beskrivna regleringen av pyroteknik tar i första hand sikte på arrangörer av olika typer av tillställningar som på ett otillåtet sätt använder pyroteknik i samband med evenemanget. Bestämmelserna öppnar upp för lagföring även av besökare men innehåller inte något generellt förbud mot dessas användning av pyrotekniska varor utan kräver en utredning i varje enskilt fall av den skada eller olägenhet som pyrotekniken medfört. Regleringen ansågs otillräcklig av lagstiftaren eftersom den inte träffade alla straffvärda fall av pyroteknikanvändning inne på idrottsevenemang samtidigt som den ofta gav upphov till svåra bevisfrågor och omfattande utredningar.¹⁵ Lösningen blev införandet av ett nytt kapitel i ordningslagen med särskilda bestämmelser kring ordningsfrågor vid idrottsevenemang. Detta nya femte kapitel trädde ikraft 2009. Genom lagändringen förbjöds och kriminaliserades ett antal ordningsstörande beteenden, och enligt 5 kap 3§ 1st. kräver all användning och innehav av pyroteknik på idrottsanläggningar i samband med evenemang numera tillstånd från polismyndigheten. Att innehav av pyrotekniska varor är tillståndspliktigt på

¹² Ordninglagen 2 kap 17, Polislagen 13§ och 23§ 3st.

¹³ Prop. 2008/09:78 s.16

¹⁴ Prop. 1992/93:210 s.283

¹⁵ Prop. 2008/09:78 s.47

samma sätt som användning motiveras av att det tidigare saknades möjlighet att ingripa mot personer som förde med sig pyrotekniska varor in på arenorna trots den uppenbara risken att dessa skulle antändas under evenemanget.¹⁶ Detta stämmer väl överens med det preventions- och säkerhetssyfte som finns i både ordningslagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor. Förbuden mot användande och innehav är straffsanktionerade, och den som uppsåtligt bryter mot pyroteknikförbudet döms till böter eller fängelse i högst sex månader.¹⁷

2.4. Reglering på förbunds nivå

Ordningslagen och lagen om brandfarliga och explosiva varor anger de generella förutsättningarna för användandet av pyroteknik samtidigt som den lämnar de närmare formerna för regleringen öppen för de berörda parterna. Anordnarens ansvar beskrivs tydligt, polismyndighetens likaså. Möjligheterna till att kunna ansöka om och få beviljat tillstånd för användande av pyroteknik lämnas dock relativt öppna. Anordnare i ordningslagens mening är klubbarna själva och dessa är medlemmar i Svenska Fotbollförbundet (SvFF), vilket innebär att SvFF:s regler och bestämmelser har en inverkan på regleringen av pyroteknik.

Svenska Fotbollförbundet har till uppgift att främja och administrera fotbollen i landet och företräda den utom landet, och i rollen som administratör för landets fotbollsspelande ingår att tillhandahålla ett regelverk för hur fotbollen ska spelas. Detta regelverk består av SvFF:s allmänna tävlingsbestämmelser samt de särskilda tävlingsbestämmelserna för föreningar i landets två högsta herrserier (Allsvenskan och Superettan) respektive högsta damserien (Damallsvenskan). Tävlingsbestämmelserna består till stor del av tekniska bestämmelser kring spelplanens beskaffenhet, seriesammansättning och så vidare, men innehåller även bestämmelser kring säkerhet och uppförande.

Användandet av pyroteknik i samband med fotbollsmatcher har varit förbjudet enligt tävlingsbestämmelserna sedan 2007, då möjligheten att söka dispens för

¹⁶ Prop. 2008/09:78 s.26

¹⁷ Ordningslagen 5 kap 5§

pyroteknik togs bort.¹⁸ I 2014 års bestämmelser stadgas att arrangerande och gästande förening är ansvariga för sina respektive spelares, funktionärers, ledares och supportrars uppförande inom arenan under eller i samband med match.¹⁹ Arrangerande förening är ansvarig för ordningen i samband med match, skyldig att informera publiken om vilka ordningsregler som gäller samt vidta alla erforderliga åtgärder för att identifiera och stänga av ordningsstörare.²⁰ En förening vars företrädare eller supportrar under eller i anslutning till match inom arenan avfyrat raketer eller antänt andra pyrotekniska pjäser får åläggas att till SvFF erlægga en straffavgift om högst 25 000 kr. Ansvar för föreningen är strikt. Samma påföljd drabbar förening som brutit mot för arrangemanget upprättad överenskommelse eller på annat sätt visat brister i sitt ordnings- eller arrangemangsansvar.²¹ En alternativ men snarlik påföljd till straffavgiften är att föreningen anmäls till bestraffning och åläggas böter enligt 14 kap. RF:s stadgar,²² och dessa böter kan uppgå till maximalt 500 000 kr.²³ I 2014 års särskilda tävlingsbestämmelser för allsvenskan och superettan ställs ytterligare krav på säkerhetsarbete i samband med matcherna och bland ordningsreglerna stadgas även här att det är otillåtet att inneha eller använda pyrotekniska varor på arenan.²⁴

Inför säsongen 2015 har SvFF:s tävlingsbestämmelser förändrats avseende såväl det strikta ansvaret för ordningsstörningar som möjligheterna att ansöka om tillstånd för användande av pyroteknik. Enligt en ny bestämmelse i de allmänna tävlingsbestämmelserna får fotbollförbundets tekniska kommitté (TK) på ansökan av arrangerande förening tillåta föreningen att vid match använda av myndighet

¹⁸ Brå rapport 2008:20 s.46

¹⁹ SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2014 2:26. Hämtas på http://www.smalandsfotbollen.se/ImageVault/Images/id_106080/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

²⁰ SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2014 2:26 punkt 2, 3 respektive 4.

²¹ SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2014 3:22.1

²² SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2014 3:22.2

²³ RFs stadgar 2013 14 kap 5§ 2st. Hämtas på http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_35323/cf_394/RFs_stadgar_2013.PDF

²⁴ Pyroteknikförbudet finns i SvFF:s Tävlingsbestämmelser för allsvenskan och superettan 2014 i 3 kap. 14§ 2 st. 4p. I övrigt är ordnings- och säkerhetsreglerna omfattande men inte nödvändiga att beskriva närmare i en redogörelse för rättsläget kring användningen av pyroteknik.

godkänd pyroteknik. Tillståndet får avse viss tid eller visst antal matcher och förenas med villkor för användningen. Ansökan, inklusive nödvändiga myndighetstillstånd, ska ha inkommit till TK senast två veckor före aktuell match.²⁵ Detta innebär alltså att fotbollförbundets tidigare totalförbud mot användandet av pyroteknik är upphävt och ersatt av ett dispensystem. All användning av pyroteknik utan erforderligt tillstånd är fortfarande otillåten på samma sätt som innan, men det strikta ansvar som föreningar tidigare haft för sina företrädare och supportrar har ersatts av ett culpaansvar.²⁶ I och med att det är i de allmänna tävlingsbestämmelserna som ändringarna gjorts gäller de nya reglerna för alla fotbollsmatcher där tävlingsbestämmelserna är tillämpliga, inte enbart för matcher i allsvenskan och superettan.

Svenska Fotbollförbundet är medlem i de internationella fotbollsförbunden FIFA och UEFA. Svenska lag deltar regelbundet i tävlingar som arrangeras av de internationella förbunden och vid matcher i den typen av tävlingar är det FIFA:s respektive UEFA:s regelverk som gäller. Båda dessa förbjuder all användning av pyroteknik, vilket innebär att det alltså inte finns någon möjlighet att ansöka om tillstånd för pyroteknik i samband med matcher i exempelvis Champions League, Europa League, EM- och VM-kval.²⁷

2.5. Övriga straffbestämmelser

Ordninglagen, lagen om brandfarliga och explosiva varor och fotbollens interna regelverk ger tillsammans förutsättningarna för användningen av pyroteknik i samband med fotbollsmatcher. Om en person i publiken olovligt antänder en

²⁵ SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2015 1 kap. 15§. Hämtas på http://fogis.se/ImageVault/Images/id_92120/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

²⁶ SvFF:s Tävlingsbestämmelser 2015 3 kap. 22§

²⁷ Artikel 16 i UEFA:s disciplinregler förbjuder alla former av pyroteknikanvändning och pålägger arrangerande förening eller förbund ett strikt ansvar för sina supportrars beteende. Artikel 52 c i FIFA:s "Stadium safety and security regulations" ålägger arrangören ett ansvar att anta och verkställa en policy som förbjuder alla former av pyroteknik från att medtas in på arenan vid matchtillfället. Hämtas på http://www.ecaeurope.com/Legal/UEFA%20Documents/2013_0241_Disciplinary%20Regulations%202013.pdf respektive http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/51/53/98/safetyregulations_e.pdf

pyroteknisk pjäs kan det dock ge upphov till straffrättsliga konsekvenser utöver de som beskrivits ovan. Brott som kan bli aktuella är bland annat framkallande av fara för annan, vållande av kroppsskada och allmänfarlig vårdslöshet.²⁸ Tillträdesförbud enligt lagen om tillträdesförbud vid idrottsevenemang är en påföljd som ofta tillämpas i samband med idrottsrelaterade ordningsstörningar. Ifall något av de mardrömsscenario inträffar som regleringen är till för att motverka är det fullt tänkbart att ytterligare en rad brott aktualiseras.

3. Pyroteknikens samhällskontext

3.1. Inledning

De föregående avsnitten ger en heltäckande bild av hur pyrotekniken är reglerad och vilka konsekvenser som användningen av pyroteknik kan få. Det som nu ska redogöras för är den situation som pyrotekniken och dess reglering verkar i. Förhoppningen är att en förståelse för den bredare kontexten ska kunna leda till en djupare förståelse för de problem som finns och vilka möjligheter som finns för att lösa dem.

Det svenska supporterlandskapet

Fotboll är en sport med bred folklig förankring och år 2013 besökte 2,64 miljoner åskådare svensk elitfotboll.²⁹ Graden av intresse varierar naturligtvis stort mellan alla dessa människor liksom de uttrycksformer som engagemanget tar. Fotbollen har varit en publiksport i Sverige i över hundra år, men dagens svenska supporterkultur har sina rötter i de TV-sändningar av engelska ligamatcher som började i slutet av 1960-talet. Stämningen som förmedlades genom rutan inspirerade dåtidens fotbollsfans och under 1970-talet uppstod fristående (från

²⁸ Handledning s.49

²⁹ <http://fogis.se/om-svff/>

fotbollsklubbarna) supporterföreningar kring de största svenska lagen.³⁰ Under den tid som gått sedan dess har de organiserade supportergrupperingarna blivit både fler och större. Variationen kring inriktningar, normer och verksamhet är betydande mellan olika typer av grupperingar, samtidigt som det även finns en del gemensamma nämnare. För att förstå supporterlandskapet som helhet krävs därför en förståelse både för vilka olika strömningar som finns och vilka delar som är gemensamma.

3.2. De breda supporterföreningarna

Fram till mitten av 1990-talet var bråk och andra ordningsstörningar en integrerad del i supporterklacken. Föreningar som Black Army (AIK) och Änglarna (IFK Göteborg) hade ett stort antal medlemmar och bland dessa rymdes både våldsamma och fredliga element. Vid den här tiden började de våldsbejakande supportrarna bildade egna grupperingar, s.k. firmor, och efter 1997 har det mesta av våldet kring fotbollen kunnat härledas till firmornas verksamhet.³¹ Kvar i de gamla supporterföreningarna blev den stora majoritet som inte hade samma intresse av våld och kravaller. Dessa föreningar har idag ofta ambitionen att vara en samlade kraft där alla som stödjer laget ifråga ska kunna känna sig välkomna,³² och de har också i regel ett stort antal medlemmar.³³ Att organisera bortaresor och tillhandahålla souvenirer ingår ofta i verksamheten. Supporterföreningarnas syn på pyroteknik, liksom andra fenomen som hatransor mot motståndarlaget, är dock i regel principiellt positiv då föreningarna anser att det ingår i en levande supporterkultur.³⁴ Att ha en positiv inställning till pyroteknik är dock inte samma sak som att använda det i strid med gällande regelverk, och motsättningen mellan värnandet om den egna supporterkulturen och de negativa

³⁰ SOU 2013:19 s. 268

³¹ SOU 2013:19 s. 170

³² Som två exempel kan nämnas de två numerärt största supporterföreningarna i Sverige, Bajen Fans (Hammarby) och Änglarna (IFK Göteborg). Bajen Fans manifest kan hittas på <http://www.bajenfans.se/om-bf/manifest/> medan Änglarnas grundläggande strävansmål kan hittas på <http://anglarna.se/klubben/om-anglarna/>

³³ Den numerärt största föreningen, Bajen Fans, hade år 2013 över 9000 medlemmar. <http://www.offside.org/allsvenska-mysterier-2013/2013/4-den-storsta-sekten>

³⁴ SOU 2013:19 s. 275.

konsekvenser för det egna laget som olaglig pyroteknikanvändning får till följd är djupt problematisk. Sättet som supporterföreningarna väljer att hantera detta på varierar betydligt.

3.3. Ultras

Ultrasgrupper är slutna sällskap av engagerade supportrar som bildats kring de större klubbarna. Medlemmarna är i princip enbart unga män. Ultrasgrupperna har inte samma uttalat våldsamma syften som firmorna men tar inte heller avstånd från våld, och vissa av medlemmarna kan ingå i firmastrukturen.³⁵ Dessa grupper har vuxit under senare år och är betydligt mer intresserade av att testa gränser och skapa kaos än övriga supportrar.³⁶ Pyroteknikanvändning är central del av ultrasgruppernas verksamhet.³⁷

3.4. Firmor

Firmor är sammanslutningar vars ändamål och syfte är att bruka våld i det egna lagets namn. År 2012 var det totala antalet medlemmar i landets fotbollsfirmor och deras underavdelningar cirka 650-700.³⁸ Det är dessa som står för det mesta av de fotbollsrelaterade våldsbrotten, och firmorna anser sig i regel ha monopol på våldsanvändningen kring fotbollen.³⁹ Pyroteknik utgör inte något centralt verksamhetsområde för firmorna utan dessa är helt inriktade på våldet och i förekommande fall utnyttjandet av det våldskapital de skaffat sig för att påverka klubben och dess företrädare. Firmorna distansierar sig i regel från vanliga supportrar och ser sig som ett slags elitsupportrar.⁴⁰

³⁵ SOU 2012:23 s. 62

³⁶ SOU 2012:23 s. 292

³⁷ Två exempel är ultrasgrupperna Ultras Nord och Ultras Göteborgs beskrivningar av sig själva. Hämtas på <http://www.ultrasnord.se/info.php> respektive <http://www.ug05.se/ultras-goteborg>

³⁸ SOU 2013:19 s. 427

³⁹ Ibid, s. 422

⁴⁰ Brå rapport 2008:20 s. 7

3.5. Oorganiserade supportrar

Majoriteten av åskådarna på en fotbollsmatch håller på något av lagen men är inte medlemmar i en supporterförening. Gemensamt för dessa är kärleken till det egna laget. I övrigt är det en heterogen skara människor med skilda åsikter inom de flesta områden inklusive synen på pyroteknik och andra kontroversiella företeelser. Samverkansrådet mot idrottsrelaterad brottslighet beskriver det som att det finns en utbredd syn bland supportrar om att pyroteknik är ett naturligt och stämningshöjande inslag.⁴¹ Underlaget för detta påstående, liksom definitionen av begreppet supportrar, framgår ej. Det ger dock en indikation om att det finns ett principiellt stöd för pyroteknik bland många fotbollssupportrar även om alla inte delar denna uppfattning.

3.6. Gemensamma normer bland supportrar

Att identifiera gemensamma normer bland alla som ser sig som supportrar till ett fotbollslag är inte helt enkelt. Några utmärkande drag är dock tydliga.

För det första är den klara majoriteten av alla fotbollssupportrar män. Många kvinnor är intresserade av spelet fotboll men trivs inte i den manliga supporter-kulturen.⁴² Förutom det uppenbara jämställdhetsproblem detta medför innebär det att supporter-kulturens normer blir en spegelbild av samhällets normer kring maskulinitet. Bland det positiva finns sådant som att vara lojal, stark och en god kamrat, men även destruktiva normer som aggressivitet, våldsamhet och ett förakt för svaghet premieras.⁴³ Den inbyggda antagonismen mot rivaliserande supportrar i kombination med de starka känslor fotboll framkallar och det alkoholintag som sker i samband med matcher gör att de negativa värderingarna

⁴¹Handledning s. 47

⁴² SOU 2013:19 s. 298

⁴³ Ibid

ibland kan få en framträdande roll. Samtidigt betonas värdet i den positiva supporterkulturen av såväl ledare som spelare och publik.⁴⁴

Ett annat drag som förenar stora delar av supporterkulturen är den skeptiska inställningen till utomståendes kontroll. Det har nästan alltid funnits ett visst myndighetsförakt inom supporterkulturen, oavsett konstruktiv eller destruktiv inriktning i övrigt.⁴⁵ Särskilt påtagligt blir detta dock bland ultrasgrupper och andra risksupportrar.⁴⁶

Supporterkulturen har sin grund i ideellt och frivilligt engagemang medan fotbollen i övrigt blir alltmer kommersialiserad. Värnandet om värden som lojalitet och passion för laget är centrala för supporterkulturen men skär sig ibland med den ekonomiska verkligheten, exempelvis när spelare byter klubb.

3.7. Klubbarnas roll

Klubbarna sitter på flera stolar i förhållande till omvärlden. Då svenska idrottsklubbar måste vara medlemsägda till minst 51% är klubbarna i viss mening representanter för sina supportrar och dessas intressen. I egenskap av anordnare av sina hemmamatcher har de dock även ett omfattande ansvar för säkerheten vid matcherna och som medlemmar i SvFF har de förbundets regler att ta hänsyn till. Att hålla sig väl med myndigheter, supportrar och fotbollsförbund och samtidigt leverera sportsliga resultat är en svår balansgång. Den underlättas inte av den hotbild som finns från de våldsamma elementen bland supportrarna.⁴⁷ Läger man därefter in ett strikt ansvar för beteendet från supportrar man inte har möjlighet att kontrollera blir situationen djupt problematisk. Det finns ingen samsyn bland klubbarna kring pyroteknik.⁴⁸

⁴⁴Handledning s. 7

⁴⁵ SOU 2012:23 s. 61

⁴⁶ Ibid, s. 292

⁴⁷ SOU 2013:19 s. 188. I en undersökning bland domare och ordförande/klubbchefer från 2010 ansåg närmare 70% att hotbilden var ett problem.

⁴⁸ Fotbollskanalen.se:s enkät bland allsvenska klubbchefer. <http://www.fotbollskanalen.se/allsvenskan/enkat-sa-tycker-din-klubb-om-pyroteknik-pa-arenorna/>

3.8. Polisen och övriga myndigheters roll

På ett övergripande plan är polisen den myndighet som ansvarar för ordning och säkerhet i samhället i stort, samt ingripande mot och lagföring av individer som begår brott. Dessa skyldigheter framträder i samband med fotbollsmatcher i enlighet med vad som beskrivits ovan. Drivande i det praktiska arbetet med supporterrelaterade problem är Samverkansrådet mot idrottsrelaterad brottslighet, som leds av Rikspolisstyrelsen och består av representanter för Åklagarmyndigheten, specialförbunden för de stora publiksporterna och polismyndigheterna i storstadsregionerna.⁴⁹ I samverkansrådets strategi för 2014-2017 är de grundläggande målsättningarna att stärka den positiva supporterkulturen, öka samverkansparternas förmåga att minska de problem som uppstår kring idrottsevenemang och bekämpa risksupporterkulturen.⁵⁰

3.9. Övriga samhällets intressen

Regeringens utredare Björn Eriksson beskriver det som att det finns ett informellt "kontrakt" mellan idrott och samhälle som består i att samhället ger idrottsrörelsen stor frihet och stora ekonomiska resurser mot att idrottsrörelsen ger samhället någonting tillbaka i form av de positiva hälsoaspekter och sociala aspekter som idrotten för med sig.⁵¹ I det kontraktet ingår att den supporterkultur som i viss mening också är en del av idrottsrörelsen inte slår över i våld och annat skadligt beteende och att idrotten är tillgänglig för alla. Våld, ordningsstörningar och destruktiva manlighetsnormer kan sätta det kontraktet ur spel ifall de tillåts breda ut sig allt för mycket. En stor del av incidenterna sker också utanför snarare än inne på arenan, och vanliga icke-fotbollsintresserade medborgare har självklart rätt att ställa krav på att ordning och säkerhet upprätthålls oberoende av om det spelas en fotbollsmatch i området.

⁴⁹ Handledning s.2

⁵⁰ Ibid, s. 6

⁵¹ SOU 2013:19 s. 47

3.10. Förhållandet mellan aktörerna

Aktörernas inbördes förhållanden är komplicerade. Den generella attityden bland supportrar mot polis och andra myndigheter är som tidigare nämnt inte positiv medan förhållandet mellan klubbledning och supportrar varierar. Polisens inställning till supportrar är mer svårutredd, men den antagonism som finns mellan risksupportrar och polis tillsammans med många supportrars inställning till myndigheter gör att kontakterna mellan polismyndighet och supporterorganisationer är begränsade. Klubbarnas förhållande till övriga aktörer har beskrivits tidigare, men som tillägg kan nämnas att elitklubbarnas intresseorganisation SEF har regelbundna kontakter med såväl fotbollsförbundet som supportrarnas intresseorganisation SFSU. Just SFSU har på senare år blivit en maktfaktor inom svensk fotboll då de supportergrupper som tidigare endast sett varandra som rivaler nu har möjlighet att göra gemensam sak kring frågor där det finns en bred samsyn, och organisationen har varit drivande i frågor som bevarandet av medlemsstyrning i klubbarna och legalisering av pyroteknik.⁵² Övriga aktörer har hittat fungerande sätt att samarbeta och ta fram gemensamma strategier, där samverkansrådet mot idrottsrelaterad brottslighet är det tydligaste exemplet. Att kontaktytorna mellan parterna ökat måste ses som positivt då det öppnar upp för konstruktiva diskussioner och i bästa fall gemensamt ansvarstagande.

3.11. Vidden av problemet

Kriminaliseringen av pyroteknik skedde som tidigare nämnt inför säsongen 2009. Från 2009 fram till sommaren 2013 antändes minst 2262 bengaliska eldar på svenska läktare och de sammanlagda böterna för klubbarna uppgick till 6.8 miljoner kronor.⁵³ Vid enskilda matcher har antänts upp till 180 bengaler.⁵⁴ Det har inte heller skett någon avgörande förändring kring problemets utsträckning sedan

⁵² SOU 2013:19 s. 275

⁵³ Svenska Dagbladets sammanställning av pyrotekens omfattning. http://www.svd.se/nyheter/inrikes/bengaler-en-fortsatt-fara-for-publiken_8355724.svd

⁵⁴ SOU 2013:19 s. 359

dess. Användandet av pyroteknik har alltså varit mycket utbrett under hela perioden det varit kriminaliserat och en bidragande orsak till detta är att adekvata visiteringsmetoder saknas, vilket har inneburit att det varit svårt att hindra pyrotekniken från att föras in på arenorna.⁵⁵ Ett till synes paradoxalt faktum är att ordningsläget vid de allsvenska fotbollsmatcherna, där majoriteten av pyrotekniken används, i regel har varit gott under denna period. Mellan 2009-2013 var ordningsläget enligt polisens bedömningar bra eller mycket bra vid 90% av matcherna och dåligt endast vid 1.47% av matcherna.⁵⁶ Förklaringen till detta ligger i att problemen orsakade av pyroteknik har varit begränsade, framför allt i graden av allvar. Fall av mindre bränder och lättare personskador har förekommit men uppgifter om dödsfall, allvarliga kroppsskador, stora bränder eller övriga allvarliga situationer saknas. De bengaliska eldar och nödbloss som finns tillgängliga för försäljning i Sverige innehåller inte heller några höga halter av hälsofarliga ämnen, även om halterna kan röra sig upp mot tillåtna gränsvärden vid vissa kombinationer av produkter.⁵⁷ Å andra sidan har den pyroteknik som använts inte sällan varit importerad från andra länder, och hälsoeffekterna av dessa produkter är betydligt mer osäker.⁵⁸

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Uppföljning av tillträdesförbudslagen samt andra aktiviteter under år 2013 s. 9. Siffrorna är ett genomsnitt av de årsvärden som anges i tabellen.

⁵⁷ FOI Memo 4576: Studie av pyroteknik vid Friends Arena

⁵⁸ SOU 2013:19 s. 363

4. Analys

Efter att ha beskrivit rättsläget och dess samhällskontext har det nu blivit dags att utvärdera dagens situation och de möjligheter som finns inför framtiden.

4.1. Dagens lagstiftning

Den lagstiftning som finns i dagsläget lyckas identifiera de skyddsintressen som uppkommer vid användande av pyroteknik i stora folkmassor: skyddet av hälsa och kroppslig integritet i allmänhet samt materiella skador och allmän ordning. Lagstiftningen tar hänsyn till dessa intressen och ställer upp regler som ger dem ett juridiskt skydd, samtidigt som den lämnar ett stort utrymme för de parter som närmare berörs av frågan att hitta praktiska lösningar för pyroteknikanvändning. Kombinationen av bestämdhet och flexibilitet är i min mening mycket bra. Även om pyrotekniken inte har orsakat några läktarkatastrofer i Sverige och faktiskt har ett bättre "facit" än vad man ibland kan få intryck av går det inte att blunda för de risker som aktualiseras, och det vore djupt problematiskt att inte ha några rättsmedel att ta till mot personer som utsätter andra för fara.

Kriminaliseringen av pyroteknik har inte fått önskad effekt då det olagliga användandet av pyroteknik legat kvar på samma höga nivå under hela den tid som det varit kriminaliserat. Att lagstiftningen misslyckats med att stävja den oreglerade användningen av pyroteknik har dock andra orsaker än att lagstiftningen i sig är felkonstruerad.

4.2. SvFF:s Regelverk till och med 2014

En viktig orsak till de problem som funnits går att finna i fotbollens interna regelverk. Om lagstiftningen på området präglats av flexibilitet och noggranna överväganden framstår fotbollsförbundets tidigare kombination av totalförbud mot pyroteknik och strikt ansvar för klubbarna som ogenomtänkt. Lagstiftningen

garanterar att ingen pyroteknik får användas utan omfattande säkerhetsbedömningar av berörda myndigheter. Att utesluta alla möjligheter till användning av pyroteknik oberoende av möjligheterna att uppfylla relevanta säkerhetskrav kan inte anses motiverat utifrån de intressen som regleringen är till för att skydda. Vidare bör ansvar för en händelse förutsätta någon form av möjlighet att kontrollera händelsen ifråga, och att utkräva ansvar från fotbollsklubbar för handlingar begångna av människor som inte på något sätt står under deras kontroll rimmar illa med den rättsprincipen.

4.3. Övriga orsaker till de problem som funnits

Att den repressiva linje mot pyroteknik som drivits under senare år inte haft någon inverkan på den praktiska situationen har också att göra med det "landskap" som regleringen hamnat i. Den i supporterkulturen utbredda skepsisen mot myndigheter och utomståendes kontroll innebär att det är orimligt att förvänta sig att alla supportrar ska se det som ett självändamål att rätta sig efter de regler som finns. Det borde därför inte ha kommit som en överraskning att ett regelverk som av många supportrar upplevts som orättvist inte skulle respekteras, eller att förbud utan möjlighet till förhandling skulle leda till den antagonistiska och infekterade situation som uppstått. Ett relaterat problem är att förbudslinjen mycket väl kan ha stärkt risksupportergrupper som ultras då dessa fortsatt att använda pyroteknik trots de böter som orsakats klubbarna samtidigt som de breda supporterföreningarna tvingats in i en besvärlig situation. Detta rimmar illa med samverkansrådets målsättningar om att stärka den positiva supporterkulturen och samtidigt bekämpa risksupportrar.

Att regelverket inte gått att upprätthålla har också att göra med de praktiska problem som funnits. Ifall det varit möjligt att hindra pyrotekniken från att komma in på arenorna är det fullt tänkbart att förbudet kunnat få effekt, men fungerande visitationstekniker har saknats. Den fullständiga förklaringen till pyroteknikförbudets misslyckande står därmed att finna i att reglerna varit dåligt motiverade, varit svåra att upprätthålla rent praktiskt och verkat i en miljö som saknat all respekt för dem.

4.4. Framtida lösningar

Att inför 2016 återgå till ett totalförbud av pyroteknik likt det som funnits tidigare är ett tänkbart alternativ. Implikationerna av en sådan lösning får anses vara väl utredda då de senaste årens situation visat på de för-och nackdelar som finns med en sådan reglering.

Mot bakgrund av de problem som funnits med förbudslinjen är det rimligt att de berörda parterna på senare tid börjat samarbeta med varandra på ett sätt som gjort det möjligt att hitta konstruktiva lösningar på problemet. SvFF:s upphävande av pyroteknikförbudet och det strikta ansvaret för klubbarna bör ses i detta ljus. Om legaliseringen av pyroteknik ska kunna få någon praktisk effekt måste dock ett antal problem lösas, och arbetet med att lösa dessa problem pågår i detta nu. Att de bengaliska eldar och andra pyrotekniska varor som säljs i Sverige inte är direkt hälsofarliga innebär att det borde kunna finnas utrymme för dessa att användas i samband med fotbollsmatcher ifall övriga säkerhetsaspekter kan tillgodoses. En tillståndsbaserad legalisering skulle dessutom mycket väl kunna få bort de utländska produkter vars hälsoeffekter är betydligt mer osäkra. Frågor kring brandsäkerhet och ordning kvarstår, och sannolikt skulle en säker användning kräva åtgärder som inrättandet av särskilda pyrotekniska zoner på arenorna, utbildning av de personer som hanterar pyrotekniken och möjligheter att utkräva ansvar ifall någonting går snett.

Möjligheterna till användandet av legaliserad pyroteknik utesluter inte risken att olagliga bränningar fortsätter på samma sätt som idag. Det som talar för att regeländringen kan få önskad effekt är att den landar i ett mycket mer mottagligt "landskap". Det finns en utbredd uppfattning bland fotbollssupportrar om att pyroteknik har en plats inom supporterkulturen vilket gör att det finns ett visst stöd för den olagliga användning som förekommer idag, men motsättningen mellan värnandet om den egna kulturen och de böter pyrotekniken orsakar det egna laget är ett allvarligt dilemma. En praktiskt fungerande legalisering löser denna

problematik för den stora majoriteten supportrar och i det läget är det sannolikt endast de risksupportrar som bränner bengaler som ett slags myndighetstrots som skulle vara intresserade av att fortsätta bränna på olaglig väg. Deras eventuella intresse av att göra detta är inte beaktansvärt utan bör i så fall bekämpas.

Jag har inte kompetens nog att själv försöka hitta detaljerade lösningar på de praktiska problem som kvarstår att lösa ifall legaliserad pyroteknik ska kunna fungera i praktiken. Den kompetensen finns hos fotbollens aktörer, supporterföreningarna och berörda myndigheter. Det jag kan konstatera är att fotbollsklubbarna ägs av sina medlemmar och att klubbarnas eventuella val att ansöka om dispens för pyroteknik lär spegla det intresse för pyroteknikanvändning som finns bland klubbarnas medlemmar. Att det är klubbarna själva som ansöker om tillstånd snarare än fristående supporterföreningar borde därför inte vara något problem. Utbildning av de personer som har hand om pyrotekniken skulle kunna inkludera de individer som bränner olagligt idag men behöver inte vara begränsat till dessa, och de ekonomiska resurser som finns hos fotbollsklubbarna gör att de borde ha möjlighet att teckna de eventuella försäkringar och övriga tillstånd som skulle krävas för pyroteknikanvändningen. Skapandet av pyrotekniska zoner skulle förmodligen innebära vissa ombyggnader av arenorna, vilket kan bli problematiskt då de flesta elitklubbar inte äger sina egna arenor. Arenaägarnas eventuella motvilja mot ombyggnadskostnader och reducering av antalet platser kan dock ställas mot deras eventuella intresse av de vinster som skulle uppkomma ifall evenemangen upplevdes som säkrare och mer tilltalande för en bredare publik. Det verkar med andra ord inte finnas några oöverstigligen hinder på vägen mot en legalisering även om det sannolikt kommer att krävas en stor dos god vilja och beredskap att kompromissa från samtliga parter.

5. Slutsatser

Den lagstiftning som finns kring pyroteknikanvändning vid idrottsevenemang är väl genomtänkt och utformad på ett lämpligt sätt. Svenska Fotbollförbundets regelverk kring pyroteknikanvändning de senaste åren kan visserligen anses som rimligt i bemärkelsen att det inte kränker något av de skyddsintressen som

uppkommer vid användandet av pyroteknik, men regleringen är problematisk ur rättvise- och effektivitetssynpunkt. Utfallet av pyroteknikförbudet har också varit övervägande negativt. De berörda aktörerna har undersökt möjligheterna för att hitta nya lösningar, och inför 2015 har dörren för legaliserad pyroteknik öppnats på nytt. Samtidigt återstår flera praktiska problem att lösa. Resultatet av arbetet med att lösa de problemen kommer sannolikt ha avgörande betydelse för möjligheterna att komma till bukt med den infekterade och potentiellt farliga situation som uppstått kring pyrotekniken. Ifall parterna kan hitta lösningar som möjliggör en legalisering under former som tillgodoser alla säkerhetsaspekter och är tillräckligt attraktiva för att användas i praktiken kommer vi i framtiden att kunna ha den typ av säkra och stämningsfulla fotbollsmatcher som alla står att vinna på. Om parterna misslyckas i detta arbete, eller ifall legaliserad pyroteknik testas och visar sig leda till allvarligare problem än de som finns idag, är en återgång till ett totalförbud ett tänkbart alternativ.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 2013:19 - Mer glädje för pengarna

SOU 2012:23 - Mindre våld för pengarna

Brå rapport 2008:20 - Strategier mot fotbollsrelaterade ordningsstörningar

Prop. 2008/09:78 - Ytterligare åtgärder mot ordningsstörningar vid idrottsarrangemang

Prop. 1992/93:210 - om ny ordningslag m.m.

Samverkansrådet mot idrottsrelaterad brottslighet -Handledning: Nationell strategi för att minska otrygghet, brott och ordningsstörningar i samband med idrottsevenemang.

Rikspolisstyrelsen - Uppföljning av tillträdesförbudslagen samt andra aktiviteter under år 2013

FOI Memo 4576: Studie av pyroteknik vid Friends Arena

Litteratur

Mathiesen Thomas, *Rätten i Samhället*, Lund 2005

Elektroniska källor

SvFF:s Tävlingsbestämmelser för 2015, hämtade 2015-01-07 från

http://fogis.se/ImageVault/Images/id_92120/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

SvFF:s Tävlingsbestämmelser för 2014, hämtade 2015-01-07 från
http://www.smalandsfotbollen.se/ImageVault/Images/id_106080/scope_0/ImageVaultHandler.aspx

UEFA:s Disciplinregler 2013, hämtade 2015-01-07 från
http://www.ecaeurope.com/Legal/UEFA%20Documents/2013_0241_Disciplinary%20Regulations%202013.pdf

RF:s stadgar i lydelse efter RF-stämman 2013, hämtade 2015-01-07 från
http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_35323/cf_394/RFs_stadgar_2013.PDF

FIFA:s "Stadium safety and security regulations", hämtade 2015-01-07 från
http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/51/53/98/safetyregulations_e.pdf

Sjöholm, Gustav, *Bengaler en fortsatt fara för publiken*, Svenska Dagbladet, hämtad 2015-01-07 från
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/bengaler-en-fortsatt-fara-for-publiken_8355724.svd

Sundberg, Andreas, *ENKÅT: Så tycker DIN klubb om pyroteknik på arenorna*, Fotbollskanalen.se, hämtad 2015-01-07 från
<http://www.fotbollskanalen.se/allsvenskan/enkat-sa-tycker-din-klubb-om-pyroteknik-pa-arenorna/>

Friberg, Victor, *#4:Den största sekten*, Offside, hämtad 2015-01-07 från
<http://www.offside.org/allsvenska-mysterier-2013/2013/4-den-storsta-sekten>

Fotbollen i Sverige, Fogis.se, hämtad 2015-01-07 från
<http://fogis.se/om-svff/>

Del 3: Explosiva varor, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, hämtad 2014-01-07 från

<https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt--explosivt/Informationsmaterial/Webbutbildning-LBE-/Del-3-Explosiva-varor/>

Explosiva Varor, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, hämtad 2015-01-07 från

<https://www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt--explosivt/Explosiva-varor/>

Berg, Ulf, Lagkommentar till Ordningslag (1993:1617) 2 kap. 1§, hämtad 2015-01-07 från

http://juridik.karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/document/529553/element/SFS1993-1617_K2_P1?versid=146-1-2005

Berg, Ulf, Lagkommentar till Ordningslag (1993:1617) 2 kap. 3§, hämtad 2015-01-07 från

http://juridik.karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/document/529553/element/SFS1993-1617_K2_P3?versid=146-1-2005 (Karnovs kommentar till 2:3)

Om Änglarna, Änglarna, hämtad 2015-01-07 från

<http://anglarna.se/klubben/om-anglarna/>

Bajen Fans manifest, Bajen Fans, hämtad 2015-01-07 från

<http://www.bajenfans.se/om-bf/manifest/>

Historia, Ultras Nord, hämtad 2015-01-07 från

<http://www.ultrasnord.se/info.php>

Om oss, Ultras Göteborg, hämtad 2015-01-07 från

<http://www.ug05.se/ultras-goteborg>

